

SZARVÁK TIBOR

ELKÉPZELÉSEK AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOMRÓL AZ ÉSZAK-ALFÖLDÖN ÉS A TISZA-VÖLGYÉBEN

A különböző igazgatási szinteken elkészített információs társadalomfejlesztési programoknak általában két fontos eleme figyelhető meg. Egyrészt léteznek kötelező elemek (ide alapvetően az infrastruktúra-fejlesztéseket soroljuk), illetve lokális programok, amelyek a helyi erősségekre és lehetőségekre alapozva alakítják a helyi társadalmi csoportok igényeit, alkalmazkodást segítő cselekvéseit az átmeneti időszakban lévő gazdasági - társadalmi intézményekhez való viszonyban. A jelen tanulmányban a régió dokumentuma mellett a jászberényi kistérséget is érintő, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése elnevezésű, integrált vidékfejlesztési program dokumentumait is elemezzük.

Az Észak-Alföld regionális stratégiájában megfogalmazott jövőkép elfogadja az információs társadalom innovatív hatását, amely „elősegíti a régió gazdasági versenyképességét, valamint az informatikai fejlődés eredményeképpen a jelenleg elmaradt települések is bekapcsolódnak a fejlődési folyamatba és létrejön az e-régió.”¹

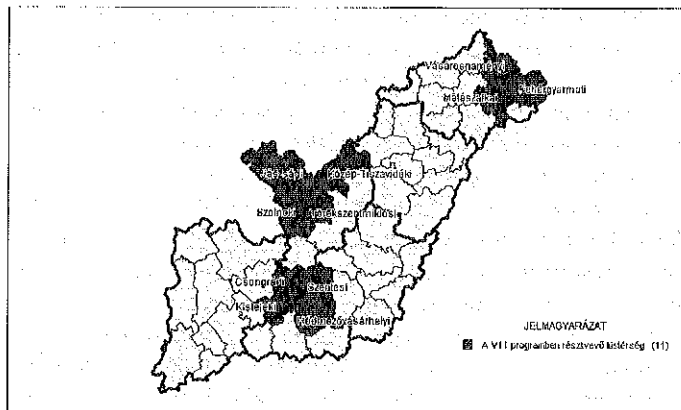
Az anyag a régióról elmondható számos sztereotípiát és társadalmi tény ellenére – az infrastruktúra kiépítettségének hiánya, az alacsony szintű internet- és egyéb info-kommunikációs eszközpenetráció, az átlagos informatikai képzettség és a digitális kultúra hiánya stb. – az e-régió elérését tűzi ki célul. Az e-régió kiépítési programjának alapjait a régióban elérhető és rendelkezésre álló jól képzett és képezhető humán erőforrás, az erős K+F bázis és az e-közigazgatás megvalósításának alapjául szolgáló, szélessávú infrastrukturális fejlesztések képezik. Úgy látjuk azonban, hogy az Észak-Alföld információtársadalom-stratégiája kevésbé talál választ arra, hogy miként vonhatók be a hátrányos helyzetű csoportok az információs társadalomba, az e-régió elérésébe.

Bár az esélyegyenlőség dimenziója a horizontális fejlesztésű területek közé került, a program megjelölt prioritásai (e-infrastruktúra kiépítése, IKT-eszköz ellátottságának emelése, e-kormányzat megvalósítása, e-oktatás megteremtése, e-gazdaság támogatása) és az intézkedések elgondolásunk szerint kevésbé kezelik azt a régiókra jellemző ténytet, hogy a tervezők milyen speciális elképzelésekkel² segítenék az észak-alföldi régióban kiemelkedően magas arányú roma társadalom információs társadalmi integrációját, felzárkózását.

A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) programozási folyamatban (témavezető: Lányiné Fogarasi Kornélia – VÁTI Kht., Szoboszlai Zsolt – MTA RKK) a Tisza-térség – komplex és a kistérségekre vonatkozó – integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási koncepciójában illetve

programjában a humán fejlesztési irányok (így az információs társadalom építése is) meghatározó utat jelentettek. A programozás során az integrált fejlesztési modellekre és az „alulról jövő” tervezési metodikára építettünk, ezért az intézkedések során az adott kistérség résztársadalmi csoportjainak igényeiből indultunk ki. A nagytérségi programozás során a prioritások között az információs társadalom hívószavait a képzés, a foglalkoztatás, a hagyományok, valamint a hálózatok, illetve a partnerség, a demokratizálás említésekor találhatjuk meg).

1. térkép A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése programban részt vevő kistérségek (fehérgyarmati, mátészalkai, vásárosnaményi, szolnoki, jászsági, törökszentmiklósi, közép-tisza-vidéki, kisteleki, hódmezővásárhelyi, szentesi és csongrádi) az Alföldön

A Tisza-völgy 12 kistérségében (melyből 11 az Alföld területéhez sorolható) elkészített integrált VTT-programdokumentumok már sokkal differenciáltabb információtársadalomképet és fejlesztési irányokat mutatnak. Általában fontosnak tartottuk azt, hogy az információs társadalom kiépítésének sikeressége nemcsak a hálózat- és a berendezés-ellátottságtól függ, hanem a helyi felvilágosító és képzési programok elindulásától, továbbá integrált települési programok, valamint informatikai alkalmazások (pl. elektronikus ügyintézés, távmunka, távdiagnosztika) bevezetésétől is.

Ezért nagyon fontos az, hogy a gazdaság igényét követni tudja a térségi társadalom is. Mindez megköveteli az e-gazdaság társadalmi háttérének megalapozását, a magas színvonalú távközlési és informatikai szolgáltatások, illetve alkalmazások elérését, egyszerűen: az informatikai kultúra társadalmiasítását.

Úgy gondoljuk, hogy a XXI. századi Magyarország bármely vidéki kistérségében fontos kitörési pontot jelenthetnek a tágabban értelmezett információtársadalom-programok, amelyeket a fenti meghatározások alapján a küzdés kompetenciái megszerzésének is hívhatunk. A küzdés, amely a létezés és a megújulás egységét jelenti; egyéni és közösségi szintű programok összehangolásából áll.

Ezért tartjuk fontosnak a fenntarthatóság szemszögéből megfogalmazott társadalomfejlesztési célt, amely arról szól,

¹ A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Informatikai Központja (HBMÖ IK) által készített Észak-alföldi Információs Társadalom Stratégia. Debrecen, 2005. június 30. www.eszak-alfold.hu

² Értelmezésünkben a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életében az elérés fizikai biztosítása automatikus használatot is jelent, ezért az oktatási tartalmak digitalizálását, valamint a távmunkát lehetne idesorolni.

INTÉZMÉNYEK – RÉGIÓ, MEGYE, KISTÉRSÉG

hogya a differenciálódott társadalmi terekben miként lesz képes az egyén a maga (területi - közösségi) szervezethez úgy megoldani, hogy az kevésbé függjön a korszakok ideológiáitól, nemzeti vagy európai alkalmazkodási játszmáktól.

Támogatható tevékenységeink a kistérségi társadalom szempontjából azért is meghatározóak, mert erősítik a közös együttműködések számát, s ez által megfelelnek a hálózatiság követelményeinek. Egy térség, illetve ezen belül a települések megújuló képességének legfontosabb meghatározói az ismert okok (gazdaság, az infrastruktúra fejlettsége, a lakosság ellátottságának színvonala, a munkahelytelenség és a munkanélküliség nagysága) mellett az értelmiség-megtartó képesség. S ez a komplex, középosztály-fejlesztő problémakör tüntet a hagyományos fejlesztési irányokon.

Ilyen intézkedés szerintünk például a közösségi és kommunikációs terek humán és infrastrukturális (info-kommunikációs és hagyományos infrastruktúra) fejlesztése, teleházak kialakítása; a kisközösségi rádiózás terjesztése, valamint a tanyás térségekben a speciális egészségmegőrző projektek, a segítség professzionalizációjának támogatása, valamint a lokálpatrióta („Találjuk ki!”) mozgalom katalizálása is.

Minden kistérség számára fontosak azok az integrációs törekvések, amelyekkel hosszú távon hathatunk az előítéletek, illetve a társadalmi kirekesztettség csökkentésére, a tudással, a mindennapi életmódunkkal, az egészségünkkel kapcsolatos szemlélet- és mentalitásválásra, illetve a tolerancia erősítésére.

Remélhető, hogy ez a folyamat segíti az egyéni és a közösségi aktivitást, amely nagymértékben hozzájárulhat a szociális konfliktushelyzetek individuális megoldásához, a társadalmi mobilitási pályán való elinduláshoz, valamint a térségben lévő humán infrastruktúra megújításához. Mindehhez olyan társadalmi környezetet kell teremteni, amely fontos háttérrel lehet a kistérségi internetes és hagyományos nyilvánosságfejlesztő programnak, amely intézkedéseiben a sikeres (roma) kezdeményezések, a társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatására, a helyi fogyasztásuk elősegítésére koncentrálnak.

A VTT kistérségi programozási folyamatban a társadalmi fenntarthatóság mellett a humán fejlesztéseknek egyfajta híd szerepet tulajdonítottunk³, ezért az információs fejlesztéseket a társadalom adaptációs és innovációs tevékenységének szemszögéből értelmeztük.

A Tisza-völgyi kistérségeknek összességében mindez az alrendszerek, illetve a táji és épített környezet közötti újjászerveződést jelenti. Ennek az elvnek fontos eleme az identitás, a térségi megtartó képesség erősítése is. Elgondolásunk szerint a VTT keretében megvalósított programozási metodika megfelel a társadalmi - területi és a régiók közötti esélyegyenlőség

³ „Minél többet foglalkozunk egy megye biztonsági, szociális, leszakadási kérdéseivel, az egészség-megelőzés problémáival, annál inkább egy ponthoz jutunk. Mégpedig ahhoz, hogy mindennek kiindulópontja az oktatás. Ha az oktatás magas színvonalon folyik, akkor sikeres az egészség-megelőzés, a kulturáltság következtében nagyobb a közbiztonság, ha az esélyegyenlőség az oktatáson belül megteremtődik, akkor kisebb a leszakadás.”

Nagy Endre véleménye a <http://www.magyarfelsooktatás.hu/mellek/mfm10.html> internetes címen olvasható és elgondolásunk szerint teljes mértékben kapcsolódik a Tisza mente (így tágabban az egész Alföld) térségének humán erőforrás-fejlesztő elképzeléséhez.

elvének, ezzel együtt ez a társadalmi - gazdasági - környezeti kohéziós megközelítés koherensen megjeleníti az Európai Szociális Modell értékeit és elveit, az oktatás, a foglalkoztatás fejlesztését, a társadalmi kohézió (szolidaritás) és a gazdasági fenntarthatóság együttesen értelmezhető prioritásait.

